

וענו ואמרנו ידינו לא שפכו את הדם הזה

וברש"י כאן מביא את דברי המשנה (סוטה פ"ט מ"ו) "זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה, ואומרים, (שם) ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו. וכי על דעתנו עלתה, שזקני בית דין שופכי דמים הן, אלא שלא בא לידינו ופטרנוהו, (בלא מזון) ולא ראינוהו והנחנוהו, (בלא לוויה)".

וכי יש להבין, מהו מטרת המעמד הזה שמביאים את זקני ב"ד, רק כביכול לנקות את מצפונם, כשהם מכריזים קבל עם ועדה, אנחנו לא שייכים ולא קשורים מפני שלא הנחנוהו בלי אש"ל, והלא לכאורה אנו מחפשים כאן כפרה אמיתית, למעשה הרציחה שאירע בגבולם.

ולבאר העניין יש להקדים, דברי הגמ' (כתובות ק"א ע"ב) דאמר ר' יוחנן טוב המלכין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שינים מחלב אל תקרי לבן שינים אלא לבון שינים, ע"כ. וכן להיפך יש לומר, דמי שמחמיץ פניו לחבירו, גריע טפי ממשקהו חומץ, וכדמתאמריה בשם בעלי המוסר זללה"ה, שההולך ברה"ר כשפניו כעוסות הרי הוא נחשב כ'בור ברשות הרבים'.

ממילא זקני ב"ד עומדים ואומרים קבל עם ועדה, באם היינו פוטרים אותו ללא אכילה ושתייה ולוויה, הלא זהו גופא כבר רציחתו של אותו אדם, שיוצא כך מהעיר בשרון לב, בלא אכילה ושתייה.

ומעמד זה של ההכרזה קבל עם ועדה, על הזהירות המופלגה בה נדרשים לנהוג בבין אדם לחבירו, באביזריהו דשפיכות דמים, זה כבר הכפרה, ושפיר מבקשים לאלתר "כפר נא לעמך ישראל".

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע

יש לפרש שנרמז כאן במקרא מדרגות בחשיבות ההוראה, ואותם דרגות נאמרו באופן של מן הקל אל הכבד, הדרגה הראשונה היא "בין דם לדם", היינו שפסק של בין דם לדם שהוא 'איסור והיתר', אינו

אלא גילוי מילתא, ואם סבור השואל כי לא צדק המורה הוראה בפסק, הלא יכול להקל לעצמו, [רק כאשר יודע כי כן הוא] אם לא משום סברת שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא.

ולמעלה ממנה יש דרגה יותר חמורה והיא "בין דין לדין" - והיינו פסק של דיני ממונות, שאף שפסק דין של ממונות, אינו כמו פסק של דיני קנסות, שכל כולו הוא פסק המחודש חיוב, אך מכל מקום גם זה אינו אלא רק גילוי מילתא בעלמא, אבל מחוייבים בעלי הדינים לציית אל הפסק, אף אם הם סוברים שהדק עמם ולא כמו שפסק הדיין.

ולמעלה מזה ישנה דרגה של פסק "בין נגע לנגע" והיינו שכל עצמם של נגעים אינם טמאים אלא אך רק על פיו ומכח הפסק של הכהן.

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו

הנה על אף שהמלך נצטווה שיהיה הספר תורה עמו בכל עת, מ"מ אמרו בגמרא (סנהדרין כא, ב) ש"אינו נכנס בה לא לבית המרחץ ולא לבית הכסא, שנאמר "והיתה עמו וקרא בו", מקום הראוי לקראת בו.

ומבואר להדיא, שלולי אותו מיעוט שלא יקרא בו בבית המרחץ ובית הכסא, אכן היה המלך מחוייב להכניסה עמו לבית הכסא. ולכאורה צריך ביאור כיצד יתכן כזו סלקא דעתך, והלא 'ספר תורה' הוא תשמישי קדושה, ומאי שנא מ'ציץ' שאמרו בגמרא (יומא ז' ע"ב) שאסור להכנס עמו לבית הכסא אעפ"י שהוא מלבוש, ובזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, וא"כ כיצד יתכן שלולי מיעוט זה של "והיתה עמו", היה צריך להכנס עימו לבית הכסא.

ואפשר לבאר, שהסלקא דעתך בגמ' היה, שאופן הכניסה עם הספר תורה לבית הכסא, תהא באופן המותר דהיינו כשיכניסנו תחת בגדיו, וכה"ג אין איסור ליכנס לבית הכסא, משא"כ ב'ציץ' לא שייד להכנס באופן זה, שהרי הציץ דינו

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

חיוב הבן בכיבוד אב בממונו לאחר פטירת אביו

כידוע מידי שבוע משתדלים אנו להביא קמיה רבינו את הדינים המובאים בגיליון להגהה, ובשבוע זה, כשראה רבינו את שמו של מקורבו ה"ה הר"ר גלעד משאט שיחי', התורם את הגיליון לע"נ אביו זצ"ל שנלב"ע בשנה זו, היה ניכר על פניו קורת רוח.

ודן רבינו להסתפק האם הדין של מכבדו בחייו ומכבדו לאחר מותו, זהו דין במילי דשמיא, קדיש תפילה וכדו', או שמחוייב הבן לעשות דברים לע"נ אביו גם בממונו.

המשך בעמוד הבא

להיות מגולה, ולא שייך להכניסו תחת בגדיו.

ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל

ולכאורה צריך ביאור למה משמש שם זה של "בית חלוץ הנעל" ואימתי מכנים בשם זה את אותו אדם המסרב לייבם.

ונראה לומר דהנה המייבם את אשת אחיו מקיים בכך מצווה וע"י מצווה זו "נקרא שמו בישראל", שהרי הקים שם לאחיו בישראל. ואותו הוולד הנולד ממצווה זו הוא וולד של חפצא של "נקרא שמו בישראל", שע"י נתקיימה המצווה והוקם שם

דעת

הכמה ומוסד

כמה גרגירים משולחן גבוה על הקשר בין רבינו לגאב"ד דמתא הגרא"ד אויערבאך זצ"ל

ידוע היה לכל גודל ההתבטלות והכבוד שרחש רבינו, אם במכירת חמץ או בכל יום טוב, שרבינו היה מקפיד לעלות ולראות בבית הגאב"ד, ואף בכל ענייני הציבור דמתא, היה מבקש ראשית כל לשאול את פיו של הגאב"ד, (א.ה. כידוע שאף בבחירות האחרונות לעירייה, כל המהלך של רבינו היה בראשונה על פי בקשתו האישית של הגאב"ד זצ"ל, ומה היה גדול הכאב של רבינו ששמע על כך שפלוגי הידוע אשר אין כאן המקום הראוי להזכיר שמו, אומר לגאב"ד דברים כביכול בשם רבינו, למרות שכמובן שרבינו לא אמר דברים אלו ולא מידי, ורבינו הסתובב בחדרו בצער גדול על כך שכביכול נגרמה לגאב"ד עגמו"ג בשמו, ואמר מה פלוני זה רוצה ממני, ולא נתקררה דעת רבינו עד שעלה למעונו של הגאב"ד וביקש מחילה ממש על דברים שכביכול אמרו בשמו, וחזר ואמר "הו זהירין בגחלתן").

סיפר מקורבו של רבינו ה"ה הרה"ג ר' זכאי מזרחי שליט"א מרביץ תורה ברכס הפוריות, שכששהה הגאב"ד זצ"ל למנוחה בבית בתו בירושלים, אחרי האירוע מוחי שעבר רח"ל, נזדמן לו לפגוש את רבינו, בעיצומם של ימי החנוכה, ולפתע שאלו רבינו ר' זכאי להיכן הנך נוסע היום? וענה שפני מועדות לירושלים, שאלו רבינו בפשטות וכי אוכל להצטרף עמך, ור' זכאי ענהו ודאי, וכך נסע רבינו עמו לירושלים לביקור אצל הגאב"ד זצ"ל, זאת למרות שרבינו מקפיד מאוד על זמן ההדלקה המדוייק, כמו"כ רבינו בתקופה ההיא לא חש בטוב וסבל על מעיו, (כידוע מחז"ל שצדיקים סובלים על המעיים), והיה ניכר על רבינו שעצם הנסיעה גורמת לו סבל ויטורים, אבל חפץ לבקר את הגאב"ד בכל מחיר.

(א.ה. זכינו והגיליונות היוצאים מתחת ידינו, זכו לחביבות גדולה אצל הגאב"ד זצ"ל, עד כדי שכשאיירע ולא קיבל לידיו את הגיליון, מחמת סיבה כל שהיא, הרי שתיכף היה שואל את מקורבו, הגאון רבי משה הכהן נחמו שליט"א היכן העלון "שפתי כהן", ולאחר כשירדה ממכש הדפוס, ההגדה של רבינו "שפתי כהן", שלחנו מיד עותק לגאב"ד, ואכן בני ביתו העידו, שלא משה ההגדה מתח"י, ולא ירדה משולחננו, עד שעבר עליה מכריכה לכריכה).

לע"נ היקר באדם אשר מסר נפשו להצלת עם ישראל הר"ר יהודה בן כמונה אלייה זצ"ל נלב"ע כ"ח שבט התש"פ

נדבת בתו החשובה גב' פישר שתחי'

נדבת ידידנו הנעלה מקורבו של רבינו, ואשר עומד לימינו ככל עת, עו"ד הר"ר גלעד משאט שיחי' לע"נ אביו היקר

והנעלה כמו"ד יעקב ב"ר יהודה משאט זצ"ל נלב"ע במוצש"ק אור לכ"ג תשרי תשפ"א

שפה לנאמנים - המשך

ולכאורה נראה דפטור הבן להוציא ממון לכהן, דאע"פ שאכן מחוייב הבן בכבוד אביו גם לאחר פטירתו מן העולם, וכמבואר בגמ' (קידושין ל"א ע"ב) שמכבדו בחייו, ומכבדו במותו, אבל כל זה חייב הבן רק משל אב, כמבואר בגמ' דההוצאות של כיבוד אב, הוי על האב, ולא 'משל בן', ולפי"ז גם בנידון דידן, פטור מלהוציא מכספו, עבור טובת נשמת אביו דהלא 'משל בן' הוא.

אמנם יש לעיין בזה דהרי מבואר שם בגמ', דלאחר פטירתו היאך מכבדו, ונתבאר שם דאחד מן הדברים, שמכבדו לאחר מותו הוא, שלאחר שמזכיר שמו של אביו, מוסיף 'הריני כפרת משכבו', וביאורו הוא שכביכול נתן עצמו לכפרה במקום אביו, ואם נאמר דמחוייב הבן רק משל אביו, ולא 'משל בן', א"כ מדוע חייב לתת עצמו לכפרה תחת אביו, הרי משלו פטור, ובודאי דאיכא הרבה בני אדם, דגופם חביב עליהם יותר מממונם.

ואמר רבינו דחזינן לפי"ז דשאני כיבוד אב בחייו, מלאחר מותו, דבחייו אכן אינו מחויב רק משל אב, משא"כ לאחר פטירתו, עדיף טפי כיבוד אב ומחוייב לכבד את אביו גם מממונו שלו.

והקשה ע"ז רבינו, מהא דפסק הרמב"ם (פ"ו הי"א מהלכות ממרים) דחייבין בכבוד אביו רשע, ובלחם משנה (שם) ועוד אחרונים מבואר, דזהו רק בחייו, אבל לאחר מיתתו, אין חיוב לכבד אביו רשע, וא"כ מבואר בזה, דעדיפי כיבוד אב בחייו, טפי מלאחר מיתתו.

וחילק רבינו במהותו, שאינו דומה כיבוד אב בחייו, מכיבודו לאחר מיתתו, דבחייו מכבד את אביו בעצם, משא"כ לאחר פטירתו, אין כאן גוף וחפצא לכבדו, רק מחויב הוא בכבוד 'זכרון מעשיו', שמכבדו בזה שמזכירו לטובה, וכו'.

ולפי"ז ביאר רבינו, דבאמת כיבוד אב לאחר פטירתו עדיפי מבחייו, רק שבאביו רשע, אין לאחר פטירתו במה לכבדו, כי לא נשאר זכרון מעשיו כלל, אבל בדין, כשאפשר לקיימו, עדיף הוא, ומחויב גם משלו, וא"כ בנידון דידן שביכולתו לכבדו בממונו, מחויב הוא לעשות לו שם וזכרון בכספו.

מדור זה נודב לע"נ הטהורה של הגאב"ד הגאון

האדיר רבי אברהם דב בן מרן רבי שלמה זלמן

וצללה"ה נלב"ע בסערה ב' דר"ח אלול התשפ"א

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנ"א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

